

палеоботанічних досліджень в Україні була присвячена доповідь *Г. Паукевич (Київ)* «Палеоботанічні дослідження в Україні». Мета палеоботанічних досліджень — реконструкція соціально-економічної структури, зокрема сільськогосподарського виробництва. Результатом досліджень стало впровадження спеціалізованих категорій «палеоботанічний комплекс», «палеоботанічний спектр», а також створення комп'ютерної бази даних, що містить понад 4 тис. записів із 278 пам'яток. *В. Скурда, А. Бондаренко (Харків)* присвятили свою доповідь «До питання про антропологію населення салтівської культури» практичним результатам своїх пошуків. Їх результат — пластичне відтворення зовнішнього вигляду носіїв салтівської культурної основи відомих поховань. *Л. Мацкевий (Львів)* у доповіді «Результати інтердисциплінарного вивчення мезоліту заходу України» виклав підсумок понад 40-річних активних робіт у цій галузі, результатом яких стало відкриття локальних варіантів мезолітичних культур західної частини України. Прикладам застосування методів досліджень у галузі мінералогії, структурології, геохімії, геології для реконструкції виробів із кольорових та цінних металів на теренах Австрії була присвячена доповідь *Б. Чех (Відень)* «Пізнью-середньовічні та ранньоніовітні дорогоцінні метали в долині Гайстенау, Австрія. Методи локальної археології». Роль впливу природного фактора — якісного аналізу параметрів ґрунтів та рослинного покриву — на формування поверхневих слідів середньовічних об'єктів висвітлює у своїй доповіді *Н. Войцешук (Львів)* «До питання про роль природного фактора в збереженні залишків археологічних об'єктів». *О. Силаєв (Львів)* у доповіді «Особливості комплексного історико-археологічного вивчення взаємовідносин кочового та осі-

лого населення на південному порубіжжі Галицько-Волинської Русі» розглянув співвідношення наявних історичних та археологічних джерел для розкриття середньовічної історії князівської держави. Проблемам комплексного археологічного вивчення середньовічної історії Львова на основі археологічних робіт минулих років була присвячена доповідь *В. Опрыска (Львів)* «До питання про міждисциплінарні дослідження ранньосередньовічної історії Львова».

Особливості планування місцерозташування давніх церков і городищ у контексті ідеологічних та політичних вимог було наведено *Б. Томенчуком (Івано-Франківськ)* у доповіді «До питання про особливості мікропланувальної структури давніх могильників як «поселень мертвих» і макропланувальних систем розміщення церков та городищ». Досвід міжнародної практики охорони культурної спадщини в Україні розглянув *Я. Оніщук (Львів)* у доповіді «Охорона культурно-історичної спадщини в Україні: нові шляхи, методи і перспективи». Як приклад доповідач навів упровадження міжнародної програми забезпечення охорони і просвітництва в галузі культууроохоронної діяльності «ТЕЗАУРУС». *Р. Чайка (Львів)* у доповіді «До питання про заселення Глинська та його околиць» розглянув результати вивчення системи заселення у співвідношенні з природними факторами території Розточчя в районі літописного городища Щекотин.

Учасники конференції секційні та підсумкові засідання проводили на базі санаторію мінеральних вод у смт Шкло. Вони мали змогу відвідати розкопки літописного Буська, Пліснеська, побувати у середньовічних замках Олеська та Підгірців. До конференції було випущено збірник наукових статей «Нові технології в археології».

Одержано 07.11.2002

В.А. Колесникова

КНИЖКОВИЙ ОГЛЯД

Цією публікацією започатковується традиція ознайомлення читачів журналу з новими книжковими надходженнями до бібліотеки Інституту археології НАН України.

Користуючись нагодою, щиро дякуємо всім зазначеним у статті авторам та установам, які

© В.А. КОЛЕСНИКОВА, 2003

люб'язно надіслали примірники своїх видань до нашої бібліотеки.

ПЕРВІСНА АРХЕОЛОГІЯ

Анисюткин Н.К. Мустьерская эпоха на Юго-Западе Русской равнины / Ин-т истории материальной культуры. — СПб: Ев-

ропейский дом, 2001. — 308 с.: рис. 110, фото 10, библиогр.

У монографії підведено підсумок багаторічних досліджень пам'яток мустьєрської доби в межиріччі Дністра й Прута (Північна Молдова та Чернівецька область України), який ґрунтується на матеріалах 22 пам'яток середнього палеоліту. Мета праці — публікація нагромаджених матеріалів і розгляд на їх основі актуальних наукових проблем.

Степанчук В.Н. Поздние неандертальцы Крыма. Кийк-кобинские памятники (история исследования, локализация, стратиграфия, хронология, фауна, каменный инвентарь, аналогии, происхождение, судьбы) / Ин-т археологии НАН Украины, Киев. нац. ун-т. им. Т. Шевченко. — Киев: Стило, 2002. — 216 с.: ил. 63, табл. 14, библиогр. (Bibliotheca Vita Antiqua)

Монографію присвячено проблемам дослідження заключного етапу існування середнього палеоліту Криму (60—30 тис. р. тому). Підсумовано та інтерпретовано дані з палеоетнології, палеоекології, хронології, антропології кійк-кобинських пам'яток.

М.Ю. Відейко. Трипільські протоміста. Історія досліджень / Ін-т археології НАН України. — Київ, 2002. — 142 с.

Видання присвячено історії польових і камеральних досліджень великих трипільських поселень починаючи з розкопок на Подолі 1891 р. до сьогодення. Запропоновано також бібліографію наукових праць із проблеми трипільських протоміст.

Соловьев Б.С. Бронзовый век Марийского Поволжья // Труды Марийской археологической экспедиции. Т. VI / Марийский НИИ языка, литературы и истории. — Йошкар-Ола, 2000. — 264 с.: рис. 86, библиогр.

У праці загалом матеріали доби бронзи Марійського краю, які отримані в ході багаторічних досліджень. Подано розгорнуту культурно-хронологічну характеристику різних груп населення, особливості їх матеріальної культури, питання хронології та взаємодій.

Klochko Viktor I. Weaponry of societies of the Northern Pontic culture circle: 5000—700 BC // Baltic-Pontic studies. — 2001. — Vol. 10. — 376 с., references.

Працю присвячено розвитку військової техніки в доісторичних суспільствах від доби неоліту до доби бронзи. Досліджено джерела, пов'язані з веденням військових дій, озброєнням, тактикою та стратегією доісторичних суспільств в історичній перспективі¹.

¹ Незабаром планується публікація цієї монографії російською мовою.

АРХЕОЛОГІЯ ТА ДАВНЯ ІСТОРІЯ СКИФО-АНТИЧНОГО ТА РИМСЬКОГО ЧАСУ

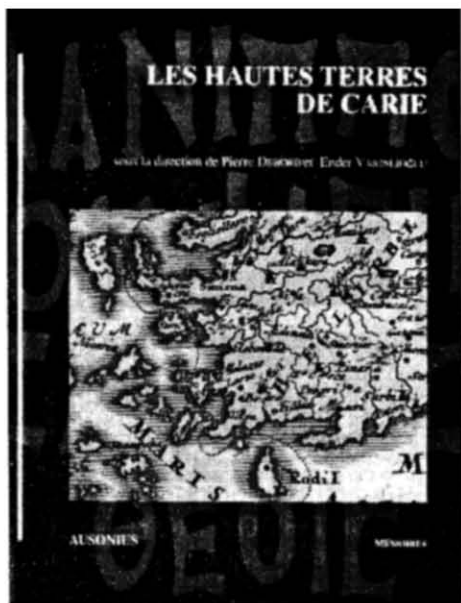
Храпунов И.Н. Могильник Дружное (III—IV вв. нашей эры) // Monumenta Studia Gothica II. — Lublin: W-vo Uniwersytetu Marii Curie-Sklodowskiej, 2002. — 313 с.: ил. 213, библиогр.

Монографію присвячено публікації та інтерпретації матеріалів могильника пізньоримського часу біля с. Дружне (Степовий Крим). Наведені могильні комплекси відкривають нову перспективу для дослідження ролі Криму в культурних, політичних та економічних перетвореннях у зоні Чорного моря в римський час. Визначальною рисою праці є велика кількість високоякісного ілюстративного матеріалу².

На краю ойкумены. Греки и варвары на северном берегу Понта Эвксинского: каталог выставки. — М., 2002. — 143 с.: библиогр.

Виставку «На краю ойкумены» (травень—серпень 2002 р.) було підготовлено Державним історичним музеєм (Москва) спільно з Державним музеєм Сходу (Москва) та Краснодарським історико-археологічним музеєм-заповідником за підтримки Міністерства культури Греції та Посольства Греції в Росії. Видання якісне, оздоблене великою кількістю кольорових ілюстрацій.

² Першим томом серії «Monumenta Studia Gothica» була монографія Б.В. Магомедова «Черняховская культура. Проблема этноса», наступний буде містити працю Р.В. Терпиловського, присвячену кийвській культурі.

Печатнова Л.Г. История Спарты (период архаики и классики). — СПб.: Гуманитарная академия, 2001. — 510 с.: прилож., библиогр.

Монографія є першим узагальнюючим дослідженням з історії Спарты, виданим у Росії. На основі комплексу джерел автор реконструює історичні процеси, що відбувалися в Спарті в період архаїки та пізньої класики. Досліджено широке коло питань, пов'язаних як із генеологією спартанського племіння, так і з його кризою.

Жреческие коллегии в Раннем Риме. К вопросу о становлении римского сакрального и публичного права. — М.: Наука, 2001. — 328 с.: ил.

У книзі досліджено проблеми виникнення та розвитку у VIII—III ст. до н. е. так званого жрецького права в межах римської державної системи. Зведено і систематизовано великий масив письмових історичних та археологічних джерел.

Les Hautes Terres de Carie. — Bordeaux, 2001. — 329 с.: bibliogr.

Видання присвячено археології та епіграфії періоду античності території Малої Азії та Туреччини.

Le sport dans la Grece Antique Du Jeu a la Competition. — Bruxelles, 1992. — 423 с.: bibliogr.

Видання містить статті про спорт в античному мистецтві та каталог виставки (кольорові ілюстрації, анотації), присвяченої спортивним змаганням у Давній Греції.

L'olympisme dans l'antiquite. — Lausanne, 1993. — 167 с.

Видання є каталогом виставки, присвяченої Олімпійським іграм в античності. Книга складається зі статей та власне каталогу з великою кількістю кольорових ілюстрацій.

**АРХЕОЛОГІЯ ТА ІСТОРІЯ
ДОБИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ**

Приходнюк О.М. Степове населення України та східні слов'яни (друга половина I тис. н. е.) / Ін-т археології НАН України, Чернівець. нац. ун-т. — Київ; Чернівці: Прут, 2001. — 285 с.: рис. 123, фото 27, бібліогр.

Монографію присвячено висвітленню етнокультурних та історичних процесів на теренах України за доби раннього середньовіччя. Підведено підсумки більш як столітнього вивчення старожитностей слов'янських і тюркомовних народів, окреслено характер взаємовідносин між ними та вплив тогочасних цивілізацій на процес їхнього розвитку.

Головко О.Б. Князь Роман Мстиславович та його доба: Нариси з історії політичного життя Південної Русі XII — початку XIII століття. — Київ: Стило, 2001. — 249 с.: 4 вкл., додат.

Книгу присвячено життю князя Романа Мстиславовича: походження, дитинство, сходження на політичний Олімп, загадкові сторінки життя, родинні зв'язки, міжнародні контакти. Прослідковано вплив діяльності князя на подальшу долю Волині та Галичини.

RUTHENICA. Т. 1 / Ін-т історії НАН України. — Київ, 2002. — 185 с.

Книга є першим випуском тематичної збірки наукових праць, присвячених дис-

кусійній проблематиці етвогенетичних процесів на українських теренах доби раннього середньовіччя. Збірка об'єднує різнопланові за характером і жанром теоретичні, історико-етнологічні, антропологічні, історіографічні та археологічні дослідження фахівців з України, Росії, Білорусії.

Раппопорт Ю.А., Неразик Е.Е., Левина Л.М. В низовьях Окса и Яксарта. Образы древнего Приаралья / Ин-т этнологии и антропологии РАН. — М.: Индрик, 2000. — 384 с.: ил. 182

Книга є підсумком багаторічних досліджень Хорезмської експедиції і розповідає про історію й культуру Хорезму. Видання поєднує наукову монографію та альбом з мистецтва.

Флерова В.Е. Резная кость Юго-Востока Европы IX—XII веков: искусство и ремесло. По материалам Саркела — Белой Вежи из коллекции Государственного Эрмитажа / Ин-т археологии РАН. — СПб.: Алтейя, 2001. — 255 с.: рис.65, прилож., библиогр.

Монографія є першою публікацією колекції з 1300 предметів із розкопок хозарської фортеці Саркел. Розглянуто всі аспекти кісткорізного ремесла Хозарії.

Флерова В.Е. Образы и сюжеты мифологии Хазарии / Ин-т археологии РАН. — Иерусалим; Москва, 2001. — 160 с.: библиогр.

Працю присвячено реконструкції та методиці вивчення релігійного світогляду населення Хозарії. Це є перша спроба такого багатоглядного розгляду міфології Хозарського каганату.

Europas Mitte UM 1000 (Ed. 3bd) // Beitrage zur Geschichte, Kunst und Archaeologie. 2 bd. und Katalog. — Stuttgart, 2000. — Bd. 1—539 s., bd.2 — 998 s.(bibl.), katalog — 547 s.

Три томне видання містить відомості з історії, культури та археології Європи в середні віки. Книги багато ілюстровані.

ПРАЦІ ЗАГАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ

Археалогія і нумізматыка Беларусі: Энцыкл. / Беларус. Энцыкл. — Мінск.: Бел.Ен. 1993. — 702 с.: іл., бібліогр.

У статтях з археології висвітлено особливості всіх археологічних культур, які існували на території Білорусії, типи археологічних пам'яток, а також пам'ятки архітектури раннього середньовіччя, речі матеріальної культури й твори первісного мистецтва. У статтях з нумізматики запропоновано ґрунтовну інформацію з усіх питань монетної справи.

Археалогія Беларусі. Т. 4: Помнікі XIV—XVIII ст. — Мінск: Беларуская навука, 2001. — 597 с.: іл.

Четвертий том «Археології Беларусі» — заключний том видання, присвячений дослідженню пам'яток XIV—XVIII ст. на території Білорусії, які ілюструють розвиток міст, містечок, замків, військових поселень і мотильників зазначеного періоду.

Боспорские исследования. Вып. II. — Симферополь, 2002. — 352 с.

Збірник містить статті виступів учасників Других Боспорських читань. Темі статей охоплюють широкий спектр наукових досліджень з археології та історії античного і ранньосередньовічного Боспору. Більшість ста-

тей висвітлюють результати найновіших археологічних досліджень боспорських міст, сільської околиці і некрополів.

Православные древности Таврики: Сборник материалов по церковной археологии. — Киев: Стилюс, 2002. — 205 с.: ил.

Збірник містить результати досліджень різних періодів православної історії Таврійського півострова. Розглянуто проблеми відродження церковної археології як особливого розділу історичної науки. Видання містить багато ілюстрацій, словник спеціальних термінів і стислий життєпис кримських святих.

Археологические открытия в Украине 2000—2001 гг.: Збірка наук. праць. — Київ: ІА НАН України, 2002. — 301 с.

У публікаціях збірника наведено результати розкопок пам'яток кам'яної доби, періоду бронзи, раннього залізного віку, античної культури, ранніх слов'ян, періоду Київської Русі на території України. Оpubліковано окремі знахідки. Наведено дані про результати археологічних розвідок.

Слов'янські культури в європейській цивілізації. — Київ: КІСУ, 2001. — 400 с.: іл.

До наукового збірника, випущеного до 60-річчя д-ра іст. наук проф. Ю.М. Алексєєва, увійшли статті відомих істориків, філософів, філологів із Болгарії, Польщі, Росії, Франції, України, Чехії з важливих проблем історії слов'ян, їх внеску в скарбницю світової історії та культури. Різноманітна проблематика статей стосується, зокрема, актуальних проблем сучасної славистики — порівняльно-історичного мовознавства, літературознавства й фольклористики, етногенезу.

Археологические открытия 1999 года. — Москва: Наука, 2001. — 342 с.: ил.

У щорічнику зібрано повідомлення авторів, які проводили в сезоні 1999 р. архео-

логічні розкопки й розвідки на території Російської Федерації. Статті традиційно згруповано у п'ять територіальних розділів, кожному з яких відповідає карта з позначенням місць дослідження. Надруковано також матеріали про роботи за кордоном, виконані як російськими археологами, так і колегами з Абхазії та Білорусі. Збірник супроводжують покажчики археологічних культур, епох, періодів, а також датовань, наведених авторами.

Старожитності степового Причорномор'я і Криму. Т. IX. — Запоріжжя, 2001. — 262 с.

У IX томі подано статті та нотатки, присвячені окремим проблемам доби палеоліту — епохи середньовіччя, введено в науковий обіг новітні матеріали Північного Причорномор'я й Криму.

Istanbul University's contributions to Archaeology in Turkey (1932—2000). — Istanbul, 2001. — 452 с.

У книзі підбито підсумок 80-річним археологічним дослідженням у Туреччині. Наведено результати розкопок (у тому числі охоронних) різних археологічних пам'яток. Окремий розділ присвячено дослідженням турецьких археологів за кордоном. Розглянуто різні археологічні періоди. Книга багато ілюстрована.

Blech M., Koch M., Kunst M. Denkmäler der Frühzeit. Text. — Mainz am Rhein: Von Zabern, 2001. — (*Hispania antiqua*). — *Bibl.* — 707 с., *Tafel* — 246 с.

Монографію присвячено археологічним пам'яткам раннього часу Іспанії — від первісного часу до античності. Складається з двох книг — тексту та ілюстрацій. У додатках вміщено розгорнутий каталог ілюстрацій з описом пам'ятки та посиланням на публікацію.

Одержано 10.06.2002